

ТРИДЕННИК - REVUE HEBDOMADAIRE UKRAINIENNE - TRIDENNIK

Число 3 (211) рік вид. VI. 19 січня 1930 р. Ціна 2 фр. (Prix 2 fr.)

Париж, неділя, 19 січня 1930 року.

Великого значіння і великої ваги події розгортаються зараз на Україні. Ставлять вони перед еміграцією цілу низку нових завдань, які еміграція мусить виконати. Мусить виконати, коли свідома вона тих обов'язків, які накладає на неї рідний край.

Шаленим темпом переводить зараз Москва наступ на українську культуру, на рештки української автономії, на українське господарство. Боротьба з цим наступом вимагає напруження всіх творчих сил нації. Мобілізація цієї боротьби мусить бути переведена також й на еміграції. Роки перебування на вигнанні сотворили серед певних груп еміграції до певної міри демобілізаційні настрої. Важка боротьба за існування, розкиданість і роз'єднаність, вся сума сумних умов емігрантського життя, — все це не могло не відбитися на психології еміграції. Знаходяться люде, у яких сірі обставини сьогодняшнього дня затьмарили наші національно-державні ідеали і завдання. Знаходяться люде, для яких події нашої революції і боротьби стають лише сумною згадкою про те, що не вернеться, а батьківщина, рідний край лише далекою мрією, якій не суджено реалізуватися. Хай теперішні події на Україні, ця ситуація повна кривавого кошмару, розбудить таких людей, хай вона нагадає їм про їх обов'язки перед рідним краєм, викличе у них творчу волю і активність. Мусить бути переведена моральна мобілізація цілої української еміграції, мусить бути покінчено з тою оспалістю, апатією, яку подекуди серед окремих осередків можна помітити. Мусить бути інтенсифікована по цілому фронту та національна робота, яка переводиться українською еміграцією. В теперішніх умовах і обставинах вона набірає особливого значіння і ваги.

Серед тих спеціальних завдань в емігрантській роботі, яку особливо висуває сучасний момент, на перший план треба поставити ознайомлення широкої європейської опінії з сучасним станом і сучасними подіями на Україні. Розвинули зараз більш широку інформаційну акцію про сталінський режим в СРСР російські емігрантські чинники; факти з подій на Україні російськими групами або замовчуються або подаються під «єдино-неділимчиським» поглядом. Цій російській роботі мусить бути протиставлена широка наша праця. Не треба забувати, що вирішення питань закордонної політики відбувається в Європі тепер не тільки в кабінетах міністрів; при демократичному укладі західноєвропейського життя колосальну роль у визначенню того чи іншого напрямку закордонної політики відіграє широка публічна опінія; є десятки способів і засобів впливати на утворення і вироблення публічної опінії і вони мусять бути в залежності від конкретних місцевих умов використані українською еміграцією. Не забуваємо ми, само собою, того, що в цій справі певна робота українською еміграцією переводилася і переводиться. Але розміри її безумовно не вистачають тим вимогам, які ставлять до нас потреби теперішнього критичного моменту. Є ці розміри так само малі в порівнянні з тими остаточними завданнями, які ставить ця інформаційна робота — придбати повне право громадянства в західній Європі для ідеї нашої державної самостійности. Отже питання про поширення і інтенсифікацію цієї роботи сучасний момент ставить перед нами у весь зріст, у цілу широчінь. Значіння цієї справи мусить усвідомити собі, як емігрантський загал, та й емігрантські громадські, культурні й наукові організації. Мусять бути знайдені ті організаційні основи, які забезпечать ведення цієї роботи найбільш доцільними способами при використанні всіх творчих сил еміграції. Мусять бути знайдені ті фінансові засоби, які поставлять таку роботу на міцну матеріальну базу.

На теми дня.

На переломі.

До нового року український народ вступив під знаком єгипетських кар.

За десять літ боротьби з Москвою зазнали ми все, що може зазнати нація, переможена азійською навалюю: холод і голод, безсудні смерті.

жулетні ростріли, гарматні знищення сел і містечок, десятки тисяч засланих та ув'язнених, сотня тисяч емігрантів. Горем, жалем та кров'ю сповнено Україну.

Але мова наша не за ті кривди й нещастя. Більше менше, їх зазнали всі народи на сході Європи; вони стали побутовим явищем на просторах СРСР і припиняється одночасно з загибеллю цієї Богом і людьми проклятої держави.

Все оте — лише рани на тілі народньому; тяжкі та криваві, але з тих ран, що з часом заживають і стають потім спогадом і славою. Мова не про них, а про інше: про той новий метод, що його за останніх часів почали вживати московські люде у боротьбі з українською нацією.

Завжди вони були нелюдськими й безчесними ворогами. Грабували, плюндрували, нищили все, що можна було: країну й населення, без розділу статі й віку. Але робили те, — принаймні на око, — з причин політичних і соціальних, винищуючи противників чи то своєї державної концепції, чи то гаданих ворогів тої верстви, до якої вони вважали себе приналежними.

Били по людах і верствах, по партіях і організаціях, а національний момент обминали. Стереглися до пори до часу зтягати до боротьби самий принцип нації. А для того, аби їм таки повірили, проголосили себе навіть протекторами його.

Залишили подекуди зовнішні ознаки незалежності, завели до державних установ українську мову, і де хто, як відомо, начеб то справді поняв їм віри. Сотками й тисячами кинулися до Києва і Харкова галичане, мовляв, будувати Україну, хоч би й комуністичну; поїхав Грушевський, їздив Винниченко і т. и.

Якого досвіду набралися вони, — ті, що поїхали чи їздили, — не має значіння; важливе те, що гра в національні ілюзії большевикам остогидла, бо стала небезпечною.

Історичні умови нашого життя склалися так, що українська нація завдячує своїм існуванням і розвитком лише двом соціальним верствам: селянству та інтелігенції. І тому її вчорашня слабкість, в тому і сьогоднішня сила.

Слабкість, бо за довоєнних часів було тяжко нації, що позбавлена багатой шляхти, великой буржуазії та організованого робітництва, конкурувати з іншими народами, які склалися з повногр комплексу соціальних верств. Тяжко було тому нам і вибитися, — хоч би тільки чисто національно, з чужої надволоди, доки всі командні соціальні висоти й простори зайнято було на Україні — не-українцями.

Сила — бо ці дві верстви надійніші за всі інші в часи революційної

бурі та соціальної катастрофи. Націю, що їй провід дає шляхта чи велика буржуазія, можна просто обезголовити, — навіть фізично. Вони — звичайно нечисленні й до безпосередньої боротьби не здатні, бо все роблять чужими руками. Так большевики і вчинили з російською нацією. Вони знищили московську шляхту і буржуазію, і нація розпоршилася. На такому місці можна вже будувати що хочеш, — і там її до певної міри й будують. Чим те все скінчиться, — інша річ, але на сьогодні большевики являються безсумнівними національними вождями москвинів.

Ту саму працю вели совіти й на Україні, сподіваючися од того аналогічних наслідків, але помилилися у своїх розрахунках. Шляхта та буржуазія на Україні не були своїми національно. Вони були чужеродним тілом в народньому організмі, і знищення їх було не лихом, а до певної міри добром для українського народу. Національний організм до того оздоровів, і як раз на найтяжчі роки большевицького терору, голоду й смертей припадає найвищий розмах живої творчості української нації.

Українська інтелігенція, що ніколи не була, як російська, одірваною од народу, організувала ту творчість, закріпивши за нацією блискучі досягнення в усіх площинах інтелектуального життя: в науці, в мистецтві, а навіть і в церкві. Не стільки волею людей, скільки силою закону органічного розвитку нації, на Україні вставала антитеза Москви і її комуністичним божевіллям.

Надто могутньою виявила себе українська стихія. Під її впливом кинуті большевиками національні ілюзії стали прибирати риси реальності. До гри почали втягатися не тільки широкі маси селянства, не тільки інтелігенція, але навіть стопроцентові комуністи, навіть большевицькі зайти з тих, що їх душі не були остаточно позбавлені людських почувань. Усім відомі приклади Шумського, Хвильового, Волобуєва і т. и.

Для боротьби з українським націоналізмом у москвинів бракує ідеологічних засобів. Бо ж справді, що вони можуть нам запропонувати замість наших усталених історичних ідеалів та віковічних традицій? Замість незалежної України — соціялістичну батьківщину? Замість Христа з його Євангелією — Карла Маркса з «Капіталом»? Замість апостолів — Леніна, Троцького та Сталіна? Замість церкви — ГПУ? Замість шлюбу й кохання, — собачу тічку та Загс? Замість української пісні — пролетарський мат і т. и.?

Такими принадами може й можна спокусити народ історичних безбатченків, але не українців. Большевики те зрозуміли і спланували

тепер свою нову боротьбу згідно новим обставинам. Вони стали прямувати свої удари не стільки на осіб чи організації, скільки через них і разом з ними на самі основи української нації. Схарактеризуємо їх метод їхніми ж словами:

— Селянство — база нації? Сильне воно своєю працею, любов'ю до власної землі, своєю хліборобською психологією тисячелітньої давности. Знищити його фізично — не можна, — надто багато, — тому треба зломити його духовно.

Так говорив з рік тому авторові цих рядків нерозкаяний московський комуніст із так званої старої гвардії. І додав: — Землю заберемо, втиснемо до колхозів, — підуть туди самі, бо не буде чого їсти. Стануть наймитами, житимуться з нашої руки, переймуться з часом і пролетарською психологією. І дітей їх оброблять наші українізовані товариші в такий спосіб, що в них і сліду селянського не зостанеться. Харків того зробити не може, — в них там самих сидить у кожному шматочок селянина. Зробить Москва.

І далі говорив старий комуніст:

— Впоряється Москва і з інтелігенцією. Що таке інтелігенція? Наймані люде, що виконують соціальні замовлення тої чи іншої верстви. Зараз обслуговують на Україні селянство. Ми розпоршимо селянство, рззіб'ємо інтелігентські центри, і підуть вони до нас, будуть виконувати наші соціальні замовлення, обслуговувати нас. З російською інтелігенцією, — а яка вона була пишна, — це вже сталося; станеться і з українською. Їсти всім треба та й ГПУ дасться в знаки..

Я записав ту розмову і згадав про неї пізніше, читаючи приватного листа одного із недавніх соловецьких збігців, де стояло:

— Вісім пересильних тюрем перейшов я, поки приставили мене на Соловки. Тюрми щерть повні в'язнями і найбільше серед них українців, — процентів, мабуть, мсідесят. Єсть серед них всякі люде: учителі, священники, літератори, трапляються навіть комуністи, але особливо багато селян. І всі вони наче якась секта: співають молитви за Україну, тримаються купи, селяне плачуть і сповідаються у священників. Лише комуністи стоять трохи осторонь та й то не дуже. На Соловках те саме, а втікачі звідти найбільше українці: тільки вони не засиджуються за кордоном, а простують до себе на батьківщину. Чого вони туди йдуть, не знаю...

До наведених виписок додаткові пояснення не потрібні, вони говорять самі за себе. З большевицьких газет і преси цілого світу знаємо, що новий наскок московських комуністів на Україну за останніх шість місяців прибрав уже шаленого темпу. Як таранами без перестанку б'ють совіти по українському селянству податками та колхозами. До колективів ще не загнали, пролетарської психології не утворили, але недосіви, неврожай та недоїдання по містах і по селах на майбутній рік уже забезпечено.

Тим самим темпом наскокують зараз большевики і на українську інтелігенцію. На 15 січня визначено над нею московський показний суд. Ролі розподілено, вирок встановлено, жертви означено. Двісті людей з Києва, дві тисячі з цілої України, і між ними найкращі імена, що зробили б честь кожному європейському народові. Вибрано їх з усіх галузів інтелектуального життя, бо єсть серед них академики, професори, лікарі, учителі, інженери, єпископи, священники. І зроблено це для того, аби розбити ті центри, де з'осереджено було їх творчу працю, а в першу голову — академію та церкву.

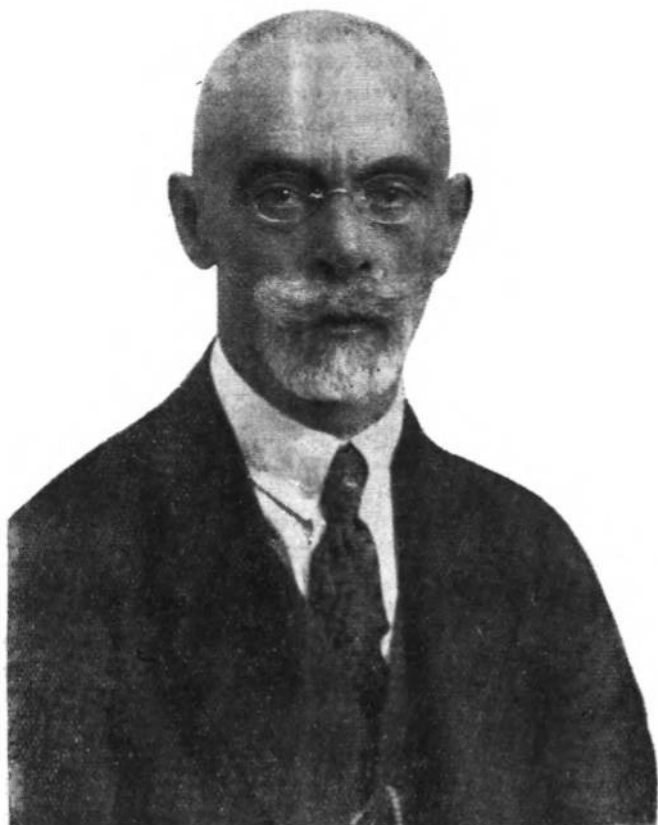
На чоло списку поставлено Сергія Єфремова і приписано йому, начеб то він за допомогою якоїсь організації, мав на думці одібрати у селянства землю, повернути їх колишнім дідачам, а Україну зробити васалом сусідньої держави, і т. и.

Обвинувачення таке дурне, таке безглузде, що йому не вірять і самі москвини. Та й непотрібна їм там віра, вони дбають про щось инше. їм треба приборкати українську інтелігенцію, і вони починають з її духовного вождя, з тої чистої серцем людини, що українці давно вже назвали своєю совістю.

Що справа не в тих чи інших політичних переконаннях, це видно вже хоч би з того, що поруч з Єфремовим стоїть академічний астроном Холодний, орієнтолог європейського імені і член комуністичної партії Кримський, євангеліст автокефальної церкви Чехівський, а далі — і 80 літня письменниця Олена Пчілка, сестра Михайла Драгоманова і мати Лесі Українки. Ці двоє останніх людей, коли б не були небіжчиками, також напевно стали б перед пролетарським судом, але од тої карі Божої позбавила їх завчасна смерть.

Яка доля чекає оті вечірні жертви московських бандитів? Не слід закривати очей перед наявною небезпекою. Можна сподіватися найгіршого, бо вже мають над ними білі крила мученицької смерті, бо не довершилася ще міра українських сліз та української крові...

Тяжко писати це, а ще тяжче буде переживати. Але треба... зціпивши зуби і нагостривши серце своє на помсту ворогам і на добро

Д-р Є. К. Лукасевич

людям. Треба, бо нова буря здіймається над нашою батьківщиною, бо наближається час останньої боротьби, і не врятує тоді України ніхто і ніщо, коли того не зроблять самі українці. Горе тому, хто вимкнеться в цей час з національних берегів...

М. Славінський.

Д-р Є. К. Лукасевич.

(Некролог).

Українське громадянство дознало великої втрати: 20 грудня упо-коївся навіки знаний діяч український доктор Євмен Кирилович Лукасевич.

Смерть прийшла несподівано, по недовгій хворобі, коли небіжчик не дійшов ще нормального краю свого віку. Народився він 26 грудня

1871 року в Білій, Чортківського повіту, на галицькому Поділлі, в священничій сім'ї. Початкову школу та гімназію закінчив у Тарнополі, іспит зрілості витримав у Львові, медичний факультет скінчив у Цюриху, в Швейцарії, року 1901, в дальшому році зложив там таки лікарські іспити, а в 1903 році представив дисертацію і одержав диплом доктора медицини. В 1906 р. склав лікарський іспит у Харькові.

По скінченню медичних наук залишається асистентом при університетській поліклініці проф. Міллера в Цюриху, а згодом переїздить до Києва, де, підготовляючися до лікарської праці в земстві, працює в очному шпиталі Попових на протязі двох років, як ординатор шпиталю, та рівночасно працює в дитячому шпиталю і в терапевтичному відділі шпиталю Київського Благодійного Товариства, в якому з 1910 року провадить терапевтичний відділ самостійно, як ординатор. Упродовж трьох років читає лекції в фельдшерській школі.

Як популярний лікар, Є. К. мав добру практику в Києві, а зокрема по своєму фаху працював і на громадській ниві. Коли засновано у Києві український клуб «Родину», закладає він при тім клубі і провадить курс фізичного виховання, що фактично був сокільською організацією. В час революції Є. К. стає активнішим організатором Київської Санітарної Управи та одним з основників Українського Червоного Хреста.

По большевицькій окупації України переїздить до Варшави і, здобувши собі тут право практики, має добру клієнтуру, завжди з сердечним співчуттям одкликаючися на лихо на земляків-вигнанців. Більшість українських емігрантів у Варшаві з власного досвіду знають і вправну лікарську руку небіжчика і шире його співчуття в час життєвої негоди.

Поруч з практичною діяльністю лікаря — практика небіжчик оддає свої сили науковій праці в ділянці свого медичного фаху: З дня існування Українського Наукового Товариства в Києві, він стає членом цієї наукової установи, а близьку участь бере в медичній секції Т-ва та містить свої праці в «Записках Медичної Секції». З 1906 року працює разом з А. Галиним та О. Черняхівським над українською медичною термінологією, — наслідком тої праці появилася в 1926 р. у виданню Львівського Наукового Товариства (за матеріальною допомогою самого небіжчика) «Анатомичний Словник», в якому, починаючи з латинського терміну, подано українську, російську, польську, чеську, німецькі назви кожного терміну. В 1917 р. Є. К. власним коштом видає перший на Україні медичний журнал під заголовком «Українські Медичні Вісти», часопис наукової, практичної та громадсько-побутової медицини». Належить до фахових товариств у Києві (Т-во Київських Лікарів) та у Львові (Українське Лікарське Товариство). Як співробітник містить статті в «Українському Медичному Вістникові», що виходить у Празі та в «Лікарському Вістникові», що виходить у Львові. Ось наукові праці небіжчика.

Untersuchungen über das Verhalten des Bacillus typhi abdominalis Coli communis, Prodigiosus, Rhinoscleroma, Vibrio cholerae asiaticaе und Proteus vulgгарis bei der Eiterung. Kiew 1903. Диссертація.

Situs viscerum inversus totalis. З 1 рентгенограмою. Збірник мед. секції Укр. Наук. Т-ва в Києві. Книга 2. 1912.

Tumor malignus pulmonis dextri. Sarcoma pulmonis primaria. Книга 3. Зб. мед. секції Укр. Наук. Т-ва в Києві. 1913.

Рівночасно Є. К. містить багато медичних популярних статей в різних українських часописах. Разом готує низку популярних брошур медичного змісту. Одну з них — «Як доглядати діток-немовляток» (поради та вказівки матерям) видає власним коштом у 1922 р. у Варшаві, а решта тих праць («Недуги немовлят», «Пошестні недуги дітей», «Вагітність, пологи, породини») залишаються в рукописах. Лежать у рукописах і більші наукові праці небіжчика, між ними — підручник анатомії.

Небіжчик був людиною активної громадської натури, і діяльність свою не обмежував самою лише фаховою ділянкою, приймаючи ширшу участь в українському громадському життю. Гостинний дім родини Лукасевичів у Києві був клубом, де збиралися літературні та артистичні круги українського громадянства. Коли по першій революції 1905 р. настає мінімальна можливість прилюдної громадської праці української, Є. К. приймає діяльну участь у заложенню клубу «Родина», першого на Україні Т-ва «Просвіта» у Києві. бере участь — працею і коштами — у видавничому т-ві «Час», у справах українського театру в Києві, з видатними артистами нашими був він у приятельських відносинах.

З другою революцією громадська діяльність Є. К. пширюється. Він приймає участь у Першому Українському Військовому З'їзді, як делегат од фронту, приймає участь в нарадах по створенню Центральної Ради і, як уже згадувалося, близьку участь приймає в організаціях та праці у тих медичних установах, що повстали в українській державі.

Раннього літа 1918 р. виїздить він як надзвичайний посол заграницю, в Швейцарію для з'ясування тут дипломатичних можливостей наших та для нав'язання стосунків, а по виконанню цього доручення виїздить в осени того ж року в Швейцарію вже на чолі першої дипломатичної української місії. Мимо своєї безпосередньої дипломатичної праці, звертає Є. К. увагу на потребу видань, що служили б для ознайомлення закордонного світу з українською справою, і видає кілька цінних книжок, а саме: компендіум відомостей про Україну під заголовком «L'Ukraine», праці П. Стебницького, О. Шульгина, Кордуби, гр. Тишкевича.

1920 р. у переломовий час нашої долі, Є. К. виконує обов'язки віце-міністра справ закордонних, після — керівника міністерства здоров'я. Перенісшись до Варшави, береться з властивою йому енергією до організації справ емігрантських і стає членом-скарбником першої Управи Українського Центрального Комітету в Польщі. Відчуваючи нагальну потребу українського періодичного органу, що сприяв би орієнтації українців, які опинилися на еміграції, власним коштом видає в 1920-21 р. р. великий щоденний часопис «Трибуну» під редактуванням О. Х. Саліковського.

Ось ті витичні риси з діяльності небіжчика, що пригадуються над його труною. Та широка, ріжностороння патріотична діяльність заслуговує докладної оцінки, як одна з яскравих сторінок нашої громадської й національно-державної справи.

О. Л.

Доктор

(Пам'яті Є. К. Лукасевича)

Сутінки холодного зімнього ранку. — Париж прокидається. — Різкий дзвінок... І в руках телеграма. Розгортаю, і як громом вдарило: «Dr. Lukasievitch est mort. Lotocky».

Доктор Лукасевич... Завжди бадьорий, нервово-напружений, такий усе енергійний, повний планів, життя, захоплений працею, такі живі виразні очі, такий, не зважаючи на сивизну, молодий і... несподівана смерть. Доктор помер. Думка не хоче з тим миритися. Трудно уявити його, що як живий стоїть перед очима, мертвим.

Як зараз пам'ятаю, в останнє бачив його у Варшаві на провесні минулого року. Все той же, яким його й знав. Тільки ніби стомлений, більше заклопотаний. Весь в організації нової справи — лікарні. В розмовах, у всьому чувається, що докторові треба відпочити. Говоримо про це.

— Та от влаштую все, поставлю на рейки лікарню, залишу на помішника — тільки на кого? — зауважує з сумом сам собі доктор, — і тоді відпочину. Полікуюся, одбуду режим на курорті, а там приїду й до вас у Париж.

Та не діждалися ми його тут. І замість заслуженого відпочинку від праці знайшов він вічний спокій в чужій землі.

Простуда, запалення легенів, кілька день боротьби з смертю, і зтомлене серце не витримало. Доктор Лукасевич спочив на віки.

Урочисто поховали наші земляки у Варшаві видатного громадянина, вельми заслуженого діяча. Поклали його в чужу землю, поруч з могилою його давнього товариша по праці покійного Олександра Саліковського, редактора «Української Трибуни», що її видавав доктор.

Українська варшавська колонія зібралася вся віддати йому останню пошану. Промови, вінки... Тай звідусіль ті, хто знав покійного доктора, склали свої жалі. Мені боляче, що через запізнення телеграми, своєчасно висланої, не встигли друзі мої, яких про те просив, покласти й від мене вінок на домовину людини, до якої ставився з глибокою пошаною і втрату якої гірко відчуваю. Нехай же ці кілька рядків, написані дружньою рукою, стануть за вінок мій на свіжу могилу.

Доктор Є. Лукасевич. Така характерна постать. Галичанин з роду, що так зжився з Києвом, з Великою Україною, які стали йому рідними ще за давніх часів. Він, що з нами ділив до останнього долю й долю, — такий свій, близький. Дійсне втілення українця-соборника, що інтереси цілого ставить над інтересами частини.

Європейська освіта, університетські студії на Заході в й Швейцарії, знання мов, засвоєння західних звичок наклали на нього, глибокого патріота всеукраїнського масштабу, виразну печать, зробили з нього справжнього європейця. Надзвичайна працездатність, робоча дисциплі-

на, акуратність у всьому. Європейські манери ніби вбрали в певні шори терпку і різку вдачу, гарячу натуру, яка призводила иноді його до гострих суперечок і розхождень з людьми, накладали на неї свій відбиток.

Він був європейцем до дрібниць. І це означилося на всій його характерній худорлявій статурі, виявлялося в рухах, стриманих в енергії, в працездатності, навіть зовнішнє — в чепурності постійній його вбрання, усієї його постаті.

Не можна уявити собі громадського життя до-воєнного Київа без доктора Лукасевича. Давні кияне пам'ятають, яку роль грала тоді «Родина», український київський клуб. Та щоб той клуб існував, гуртуючи коло себе не тільки старих, але й молоде покоління, уявляючи з себе справжній осередок культурний, привертаючи до рідної справи нові й нові сили та витворюючи в змосковленому місті атмосферу суспільну чисто українську, треба було великої, але непомітної, мольної праці. Не багато було охочих на ту дрібну, чорну роботу, що проходила непомітно для звичайного одвідувача клубу по-за лаштунками, десь там на засіданнях ради, в дрібних повсякденних клопотах господарських та фінансових. Одним з організаторів «Родини», многолітнім членом Ради, головою її був покійний доктор. Він був разом з так само вже небіжчиком Максимом С. Синицьким отією душею справи. І це його не аби-яка заслуга.

Не згадуватиму тут про його працю в «Просвіті», в медичній секції Київського Наукового Товариства, а пізніше як одного з фундаторів Українського Товариства Червоного Хреста. Всюди, де треба було праці, туди йшов доктор Лукасевич. Він давній і випробований громадський робітник.

Визвольна боротьба мобілізувала усі наші сили. І само собою не можна було не використати доктора Лукасевича, — з його знанням мов, звичаїв, побуту Європи, — для роботи за кордоном: ми бачимо його головою дипломатичної місії в Швейцарії. Не торкатимуся тут цієї сторінки його діяльності, яка проходила по-за моїми очима. Нехай про неї скажуть ті, що краще це знають. Нагадаю тільки, що після нього зостався надзвичайної вартости і до того в зразковому порядку архів, який охоплює дуже цінні матеріали що-до праці нашої закордоном. Доктор заходжувався писати і, здається, писав спомини. Спомини ці і через те місце, яке займав він у нашому русі, і через ті близькі зносини, які лучили його з найчільнішими представниками нашого покоління, — в першу чергу з бл. пам. Симоном Петлюрою, — повинні уявляти великий інтерес. Та чи скінчив він їх?

Про Є. К. Лукасевича, як лікаря, скажуть напевне своє слово його колеги-медики. Зазначу тут лише, що видатний фахівець — він підходив до справи теж з погляду громадянина й патріота. Народньому здоров'ю, що його так захитали війна, революція та окупація большевицька, надавав він великої ваги в процесі відбудування й зміцнення

нашої державности. Він провадив це послідовно в своїй діяльності навіть у дрібницях. Пам'ятаю, з якою любов'ю й захопленням, складав він популярні книжки. Як радів він з свого видання, — «Як доглядати діток - немовляток», книжечкою, що не одній дитині мала врятувати життя.

Та ще більше значіння має його діяльність наукова. Він не марнував часу і за всяких умов служив медичній науці, являючися одним з перших її каменярів. Те, що він встиг видати, і те, що зосталося по ньому в рукописах, — його словники та підручники — без сумніву значно збагатить наш науковий дорібок в цій царині. Хочу тут підкреслити одну лише рису, за наших обставинах вельми цінну, — це о р г а н и ч н е сполучення в ньому громадянина й лікаря.

Року 1920-го в-осени доктор Лукасевич, прямуючи з закордону на Україну, зустрівся з нами в Тарнові. Ми прибули туди на прикінці листопаду чи в початку грудня, залишивши рідну землю в ворожих руках. Зустрівся і залишився з нами до кінця. А тим часом ніякої урядової посади він не займав і до того був людиною маєтною: своєчасна ліквідація перед виїздом з Київського будинку та ґрунту, що належав там його дружині, та ошадності з тієї платні, що випадала йому свого часу в Швейцарії, давали змогу Євменові Кириловичеві і родині його повернутися за кордон і спокійно та тихо там собі жити. Але він, з нами з'єднаний тільки внутрішнім зв'язком, не кинув нас у біді. А при тодішніх наших злиднях, саме його відносна маєтність, над якою стояло і якою керувало почуття патріота і державника, в чималій мірі прислужилася і нашій справі.

За допомогою на перший час од уряду УНР він піднявся не аби-якого діла: заходився коло видання української що-денної газети у Варшаві, наважився, не зважаючи на нестале становище, взяти її на своє ім'я, як видавець. Організація газети разом з покійним О. Саліковським, талановитим і досвідченим газетним працівником, що був її редактором, — захопила доктора Лукасевича. Та цим не обмежилася роль його в цій справі. Коли вичерпано було кошти, і перед газетою стало питання про закриття, доктор Лукасевич до того не допустив: він довгий час видавав «Українську Трибуну» в л а с н и м к о ш т о м, вписавши й своє ім'я в книгу своїх славетних попередників — наших меценатів.

Хто пам'ятає, чим на ті часи загальної депресії була для всіх нас «Українська Трибуна», яку роль заграла вона в дальшій організації визвольної боротьби, тому ясна й зрозуміла та велика заслуга, честь якої належить покійному докторові.

В тяжкі часи тарнівських злиднів хата Лукасевичів стала осередком, де не раз збиралися на раду тиху, на розмову наші люде. Чи приїздив хто з закордону, чи пробивався до нас хтось з України, в своїй скромній кімнаті влаштовували гостинні господарі бесіду. З них не можу забути однієї: тих годин, що провели ми в господі Лукасевичевій в

пам'ятній розмові з доктором-македонцем та його помішником, українським старшиною, повстанцями, що прибули до уряду і повернулися назад на те, щоб вмерти героїчною смертю за Україну.

А далі у Варшаві. Багато є людей, що добре пам'ятають невеличке, але таке чепурне і таке сояшне помешкання доктора на Медзяній 10. В роки 1921-23 там завжди збиралися люде. І в тих умовах, в яких тоді перебувало наше громадянство у Варшаві, гостинні хазяї зробили багато для організації нашого товариського життя. Та ще більше від того. В тій хаті не раз одбувалися збори — найдовірочніші. Збиралися відповідальні робітники і раялися в спокійній атмосфері, певні, що ніщо не вийде з хати. Нераз на тих нарад брав участь Отаман. В тій хаті приймалися дуже відповідальні рішення...

Образ патріота, соборника, громадянина, діяча, лікаря назавжди зостанеться в пам'яті тих, хто його знав. Риси цієї постаті характерні — європеїзм, дійсна соборність, оте органічне сполучення громадянина й лікаря, — нехай будуть дороговказом для нашої молоді, особливо для наших молодих лікарів, проказуючи їм шляхи, яким вони мають іти в своїм служенню отчизні.

Я б не виконав свого обов'язку, коли б обмежився тільки загальними рисами для характеристики покійного, коли б спинився тільки над тим, чим він був для всіх нас. Мушу додати ще кілька слів про те, чим він був для мене, що зробив для мене особисто.

Коли добилися ми до Тарнова, дружній услужі доктора зобов'язаний я тим, що здобув притулок. Той, хто знає, як трудно було з тим у ті часи, а особливо товариші останньої подорожі, що з ними вкупі провели два тижні в холоді на соломі товарового вагону «Бромберг 12. 438», зрозуміють, як треба було цінити цю дружню увагу. Він вживав заходи, щоб вирвати мене з голодного Тарнова до Варшави на роботу.

Згадую завжди з приємністю затишне помешкання їхне у Варшаві і його гостинних господарів — покійного доктора та милу дружину його Олену Іванівну. Коли я жив в таборі, то приїздячи по справах до Варшави, ніколи не минав тієї привітної хати. Така традиція встановилася, що на виїзді перед потягом неодмінно туди заглянеш: і справи полагодити, бо Лукасевичі були з тих, що про табори дбали і з ними тримали зв'язок, і відпочити годину в затишній атмосфері перед ніччю в вагоні.

З особливою подякою згадую, як під час тяжкого голоду на Україні у 1922 р. та великої скрути у нас на еміграції доктор допоміг моїм сестрам харчовою посилкою A R A. А тоді 10 доларів на посилку ARA були для нас недосяжним капіталом.

Маю ще один несплачений борг перед пам'ятю покійного. Він визволив мене свого часу з тяжкої біди: тільки за його дружньою допомогою пощастило мені вирватися з тої сітки, в яку намагалися заплутати мене большевицькі агенти. За це йому назавжди глибоко вдячен.

Це все — речі інтимні, особисті, але не міг я, згадуючи небіжчика, про них промовчати: адже в них проступає та теплота внутрішня, при-

хована, що під черствою ніби зовнішністю була у доктора і що зогріла не одного, кому доводилося з ним зустрічатися.

Нехай же ці останні рядки, подиктовані глибокою пошаною та широкою вдячністю, додадуть до споминів про видатного патріота, заслуженого громадського діяча і вченого хоч де-що для характеристики людини, якою був покійний.

В. Прокопович.

Похорон д-ра Є. К. Лукасевича.

Знову свіжа могила. Знову несподівана смерть ще одного видатного громадського діяча, старого випробованого борця за визволення України.

Варшавська колонія в жалобі. 20 грудня м. р. з її рядів передчасно вибув — Євмен Кирилович Лукасевич. Століна преса умістила короткі некрологи покійного та жалобні оголошення про його смерть. З уст до уст розбіглася сумна звістка: «д-р Лукасевич помер»...

Бувають дні, коли в рядах української колонії, у Варшаві, зібраної в тих чи інших хвилинах, не бракує, здається, нікого. Таким днем був і день 22 грудня м. р. — день урочистого похорону бл. пам. Є. Лукасевича. Кожний, хто знав його, прийшов віддати йому останню пошану, а серед нас, здається, не було нікого, хто б не знав покійного, хто би не зустрічався з ним в щоденному житті, в громадській праці, в тих чи інших позиціях нашої визвольної боротьби, від далеких дореволюційних років аж до останнього часу.

Похорон Є. Лукасевича відбувся на православному цвинтарі на Волі. Перед тим відбулася урочиста служба Божа, яку відправив преосвященний Симон, єпископ крем'янецький.

Друга година по обіді. Церква переповнена присутніми; осиротіла родина, представники уряду, наукового світу, численних українських і неукраїнських організацій, ціла українська колонія, багато чужинців.

Очі всіх звернені на середину церкви, де серед зелених квітів, численних вінків — стояла овінута в національний прапор відкрита труна з останками небіжчика. Серед вінків найбільше виділялися вінки: уряду УНР, адміністрації «Української Трибуни», Української Парламентарної Репрезантатії, Українського Центрального Комітету у Польщі, родини Лівичких, Лотоцьких, Сальських, Спілки Інженерів і техніків українців емігрантів у Польщі, Союзу Українок-Емігранток у Польщі та багатьох інших. *)

Владика Симон виходить з вітварю у супроводі духовенства. До труни підходить проф. О. Лотоцький і виголошує прощальну промову. Він підкреслює в ній, що покійний Є. К. передчасно покинув нас, не використавши до кінця своїх здібностей, що не щадив він ні часу, ні енергії для громадської праці, яка обіймала необмежені горизонти і в якій покійний був завжди акумулятором людської енергії, сконцентрувавши її біля тих чи інших національних справ. Прошаючися з небіжчиком проф. О. Лотоцький нагадує той життєвий шлях, по якому пройшов Є. К. і по котрому во ім'я української ідеї, залишав енергію, час, здібності й, відриваючися своєю доброчинністю, матеріальні засоби.

Його чини, його горіння записані на сторінках історії України, а за те, що він горів і працював належить зложити йому глибоку безконешну пошану...

Служба Божа, сумні мотиви молитов, вогні від численних свічок в руках у присутніх, сумні мелодії українського хору.

До труни підходить проф. д-р І. Фешенко-Чопівський і від імени Ук-

*) На жаль телеграми про вінки з Парижа од п. В. Прокоповича «Тризуба» не дійшли своєчасно. І. І.

раїнського Наукового Т-ва прощасться з небіжчиком, торкаючися при цьому окремих етапів наукової праці Є. К. на ниві української медицини, в медичній секції Наукового Т-ва, на еміґрації, на заслугах, покладених для української меличної термінології і медичної літератури. Тут теж Є. К. далеко не дав того максимуму, який він міг би дати, оскільки би безжалісна смерть передчасно не перервала нитки його життя, але те, що для української медичної науки він дав, вже творить йому нерукотворний монумент.

Знову служба Божа і настає хвилина останнього прощання.

Владика Симон, благословляє покійного на новий шлях, шлях вічного спочинку. Осиротіла родина, а за нею найближчі приятелі небіжчика просяються з ним. Труну виносять з церкви.

Коротка молитва, «Вічна пам'ять» і п д спів «Заповіту» спустили в могилу ще одного борця передового, що жив українською ідеєю і для української ідеї.

Поховано покійника біля церкви, біля могили бл. пам. О. Х. Саліковського.

І. Липовецький.

З міжнароднього життя.

Б а л а н с з а 1 9 2 9 р і к.

З рік тому назад французький міністр закордонних справ у бесіді з журналістами висловився, що світ знаходиться вже на передодні остаточного замирення. Пророцтво це не було виправдано фактами минулого року, але, коли під «світом» розуміти Європу, чи то навіть найближчу до серця французького політика західну частину цього суходолу, то можна визнати, що в 1929 році багато зроблено в цьому напрямі.

По-перше, тут треба згадати про відомий репараційний план Юнга. Весною у Парижі на засіданнях спеціального комітету експертів установлено було бази остаточного регулювання репараційних взаємовідносин, при чому у основу було покладено принцип комерціалізації німецького боргу та організацію спеціального репараційного банку. Цей план представлено було в кінці літа в Гаазі на офіційну конференцію представників заінтересованих держав, де його й було стверджено. Резолюції, прийняті на конференції, передано потім спеціальним комісіям, які закінчили на кінець року технічну працю переробки тих резолюцій у міжнародню конвенцію. Для створення й підписання тої конвенції на початок поточного року скликана друга Гаазька конференція, чим і буде закінчено цілу працю по так званих західних репараціях, себ-то по обов'язках Німеччини щодо її західних контрагентів. Малюся на оці на той самий термін закінчити й другу частину репарацій, так звану східну, що торкається боргових взаємовідносин середньо-європейських та балканських держав, але та справа затяглася.

Найбільше заінтересованими в цій справі були Франція та Німеччина, але справа репарацій не перейшла в них так гладко, як би то було бажаним. В обох країнах проти компромісового плану Юнга поставилися праві політичні кола, які у Франції обмежилися боротьбою в парламенті, а в Німеччині довели діло до всенароднього плебіситу. На кінець року ці праві зусилля в обох державах скінчилися поразкою, і остаточне прийняття плану Юнга, як здається, зараз забезпечено. Переводячи із площини державної до площини комерційно-фінансової цілу проблему репарацій, план той одчиняє двері для добросусідського життя Франції та Німеччини, двох недавніх ворогів на життя та смерть, бо по зв'язку з ним, антантські війська вже очистили другу зону рейнської окупації, в кінці червня мають

очистити й останню — третю, а з приводу урегулювання правного становища окупованої Саарської провінції, у Парижі вже розпочато відповідні франко-німецькі пересправи. Замирення Західньої Європи стоїть на добром шляху.

Другим видатним явищем того самого порядку було підписання в Парижі так званого пакту Келога та Бріана, що ним проголошена була війна війні. До нього пристали всі держави Європи, а за нею — майже цілого світу. Після певного вагання запропоновано було зробити це й ССРСР, на що більшовики з великою охотою погодилися. І як раз прилучення до нього совітів надшербило значіння пакту Келога. Пакт розраховано було на певний моральний рівень міжнародньої політики, до якого вже досерли світові держави, тому в ньому нічого не наведено про ті чи інші матеріальні санкції. Цей факт використали більшовики, що до означеного рівня не дійшли. Розпочавши війну з Китаєм, вони порушили пакт, а коли їм про те нагадали Америка, а за нею й інші держави, то вони по хулі ганському спослалися на відсутність згаданих санкцій.

А в тім пакт Келога свою добру роль уже заграв. Значіння його виявилоса на англо-американських персправах про обмеження морського озброєння. Подорож Мак-Дональда до Америки та його побачення з Гувером встелили шлях до англо-американського порозуміння в справі сили флотів цих найбільших морських країн, а тим самим дали можливість, — з певною надією на успіх, — скликати світову конференцію, де має бути розважено питання морського обезброєння. Конференція та має відбутися у лютому місяці в Лондоні в дуже урочистій формі, бо одчинення її взяв на себе сам англійський король, що дуже рідко офіційно втручається до такого роду справ актуального політичного порядку.

В Окремих країнах політичне становище може бути означене такими короткими рисами:

В А н г л і ї ціле політичне життя переходить наче-то під великим знаком запитання. Влітку минулого року вправ кабінет Балдвіна і на його місце стала Labour Party з Мак-Дональдом на чолі. Трудовий кабінет повів дуже активну внутрішню і зовнішню політику. У цій останній влада на початках мала незаперечений успіх: на Гаазькій конференції Сноуден досяг підвищення англійської пайки в репараціях, у Вашингтоні, як вказано вище, Мак-Дональд налагодив шляхи до англо-американського порозуміння. Але одночасно з успіхами пороблено було кроки, які спричинилися до виникання величких труднощів. Такими кроками були: відтворення дипломатичних зносин з ССРСР, проголошення незалежності для Єгипту та прав домінійону для Індії. Перший з них потяг за собою, з одного боку, утворення Комітету Християнського протесту проти більшовиків, до чинности якого пристають все ширші кола англійського громадянства, а з другого — появу великого комуністичного щоденного органу, поставленого на совітські гроші та спрямованого на одверту боротьбу з Labour Party та її владою. Другі кроки викликали великий рух в англійській колоніальній імперії, що при певних умовах може стати для неї дуже небезпечним. До того ж порядку явищ треба занести й арабську боротьбу проти жидівського Національного Вогнища в Палестині, що знаходиться під англійським мандатом.

Але не самі міжнародні чи імперські справи являються джерелом труднощів для трудового кабінету. Головною небезпекою для довшого існування влади Мак-Дональда стали зразу ж внутрішні питання, як складання чергового бюджету, реорганізація промисловости, — особливо вугільної, допомога безробітним, а найбільше — саме безробіття, що стало для Англії хворобою хроничною, бо залежить од причин не випадкового, а органічного порядку. Кабінет має свої проекти що-до того, але вони — або протиричають, як надто радикальні, поглядам опозиції, що складає в парламенті більшість, або на них не дає своєї згоди ліве крило самої урядової партії, уважаючи їх надто буржуазними й поміркованими. Досі — саяк так влада унікала в парламенті безпеки поражки, хоч і була дуже близькою до того, бо її більшість падала аж до восьми голосів. Але, звичайно, довго так

тягтися не може, бо для Англії це не дуже то нормальне явище існування кабінету без сталої запевненої більшості. Виходом можуть бути лише нові парламентські вибори. Свого часу опозиція гадала, що вони будуть переведені на початку поточного року. Скликання в Лондоні морської конференції, мабуть, спричиниться до того, що термін той трохи буде відкладено.

У Франції зійшов на деякий час з політичної арени Раймонд Пуанкаре, бо тяжко був занедужав. На його місці став Аристид Бріан, що продовжував політику свого попередника, але дуже скоро впав, і то є причини випадкового парламентського голосування. Цієї нагоди було використано для спроби утворення нової влади з лівого парламентського крила, включаючи й соціалістів. Міністерська криза була тому дуже довгою, але з тих спроб зійшли, бо виявилось, що в сучасному французькому парламенті єсть лише одна більшість, а саме — праві й центр, з яких і складено було нову владу на чолі з Тардьє. Новий прем'єр людина сильної волі і твердої руки, був міністром внутрішніх справ у кабінеті Пуанкаре, політику якого він і наслідусь. Перший час його влади був дуже тяжкий, бо ліве парламентське крило виголосило йому безоглядну опозицію. Тардьє досі виходив переможцем із цієї боротьби, але йому не пошастило зробити того, що вдавалося Пуанкаре, а саме, він не міг перевести через палату бюджету до 1 січня, коли зачинається новий бюджетовий період. Аби вийти з цього трудного становища, влада перед самим Різдом спішно перевела закон, що початком бюджетного року з цього часу буде вважатися 1 квітня. Новий термін вигідніший за старого, і ним уже користаються здавна в деяких інших країнах, як, скажемо, в Англії. Боротьбу з Тардьє опозиція вела в площині внутрішньої політики; його закордонну політику яку веде давно вже незмінний Аристид Бріан, вона підтримує.

У Німеччині одстоявся, так мовити, кабінет, на чолі якого стоїть соціал-демократ Мюлер. Становища влади Мюлера подібно до становища влади Мак-Дональда. Так само не має він в парламенті запевненої більшості, так само мусить він остерігатися, як голосування опозиції, так і суперечок у своїй власній партії. Доки був живий Штреземан, жива душа урядової коаліції, влада стояла відповідно твердо. Після ж його смерті кризи стали наче б то нормальним для неї явищем. Останню кризу кабінет Мюлера пережив як раз перед Різдом в зв'язку з прийняттям плану Юнга, бо для його виконання потрібно було перевести досить радикальні фінансові реформи. Криза та коштувала кабінетові її міністра фінансів Гільфердинга, але влада пережила її. Безнастанні урядові кризи, зв'язані з надто великим подробленням буржуазних партій, викликали в Німеччині думку утворити єдину і сильну буржуазну партію, що заповнила б собою ціле проміжжя між соціалістами, з одного боку, і монархістами правішого толку, з другого. Думка та придбала собі велику симпатію, особливо серед політичної молоді.

В Італії найбільшою подією було замирення між римським папою та італійським королем. Замирення зайшло на основі утворення, — з Риму і частинно по-за ним, — мініятурної папської незалежної держави, що дістала назву Міста Ватикану. Сталося побачення між королем та папою; останній перестав бути ватиканським в'язнем, бо вже виходив за межі свого палацу та своєї державної території. Фашистський режим в королівстві стоїть твердо; Мусоліні продовжує перетворювати державу, вклинюючи до її тіла партійний організм.

В Іспанії диктатура Примо де Рівера начеб то доходить кінця, підточена фінансовою кризою, що її переживає країна. Передбачається в поточному році демісія диктатора, призначення перехідного ділового уряду, а за ним — привернення попереднього демократично-парламентарного режиму.

У Португалії — без змін. Країна наче привикла до сучасного республіканського режиму, і спроби монархічних змов наслідків не дали.

В Бельгії відбулися парламентські вибори, що подекуди посиляли фламандців. У зв'язку з тим сталася міністерська криза, але новий

кабінет, утворено попереднім головою влади Жаспаром, що взяв на себе обов'язок перевести фламандизацію гентського університету.

У Голандії також відбулися вибори, але яких будь-більших змін вони не дали. Кінець року означився для держави рухами в колоніях, викликаними, як здається, посиленою большевицькою пропагандою.

У Чехословаччині також було вибори, що посилити, з одного боку, соціалістів, з другого — аграрників. Після довгої кризи складено було коаліційний уряд на широкій базі різнонаціональних буржуазних та соціалістичних партій, а на чолі з членом аграрної групи. Кінець року означився чутками, що безмінний президент держави проф. Масарик, досягши своїх 80 літ, мав намір подати до демісії, при умові, що йому буде наперед означено його заступника. Таким заступником, що продовжував би лінію свого славного попередника, як гадають, мав би бути, на думку Масарика, Едуард Бенеш, міністр закордонних справ Чехословаччини з перших днів існування цієї держави.

В Австрії мало не дійшло до громадської війни між віденськими соціалістами та провінціальними політичними угрупованнями. Замирилися на компромисовій зміні конституції, якою зменшені впливи Відня на країну. На чолі влади зостається енергійний Шобер, колишній поліційний президент австрійської столиці.

В Угорщині непохитно тримається влада протектора королівського трону, колишнього адмірала австрійської флоти Горті.

Королівство Сербів, Хорватів і Словінців перестало існувати, а на його місце офіційно стала Югославія. Це було початком глибоких адміністративних реформ, задуманих королем Олександром, що став югославським диктатором. Абсолютна його влада, що її зустріли були його піддані спокійно і начеб то сприятливо, тепер, як здається, зачинає викликати розчарування, особливо у хорватів, що здавна звикли до вищого рівня політичної культури.

У Греції сталася зміна президентів, але без політичного запілля. У влади зостався «великий критянин», популярний в країні Венізелос.

У Болгарії не вгавають македонські чвари, порушуючи спокійну атмосферу королівства. А втім трудолюбний народ болгарський вперто працює, змагаючися залікувати тяжкі рани, що причинила йому велика нещаслива для нього війна.

У Туреччині не висякла енергія її президента Мустафи Кемалю, що спокійною полільною та сильною рукою веде країну по трудному шляху довершеної європеїзації. Чутки про зміну міжнародної орієнтації Туреччини не виправдалися, уряд Кемалю урочисто відновив ще на п'ять літ договір дружби з СРСР.

У Румунії селянське міністерство Маніу енергійно провадить свою реформаційну діяльність, аби завести в країні справжній демократичний лад. «Боярські» партії змагаються боротися з тим у парламенті, в королівському палаці і т. и., але скрізь дістають тяжкі поразки, бо боротьба їх диктована персональними чи вузькими становими інтересами. Відносини Румунії до СРСР, що ніколи не були добрими, за останній час напружилися, бо совіти одмовилися навіть прийняти до відома, надіслану до Москви через французького посла Гербета румунську ноту про пакт Келого та совісько-китайський конфлікт.

У Польщі перебуто кризу кабінету, викликану незгодою уряду з сеймом. На чолі нової влади став проф. Бартель, що в п'яте стає головою польського уряду. Нова влада мало чим різниться від попередньої, бо складено її з того самого урядового парламентського блоку, як і попередню, бо зостався в її складі також і маршал Пілсудський в гідності військового міністра. З нових міністрів цікаво зазначити ім'я міністра внутрішніх справ Йозефського, поляка з України, що за Центральної Ради стояв на чолі польського відділу секретаріату на національних справах.

У Літві пішов до демісії диктатор проф. Вольдемарас, але відтворення парламентського режиму, як того сподівалися, не сталося. Життя

в країні стало лагіднішим, але чержавна політика на адресу Польщі, Німеччини та ССРСР змін не зазнала.

У Скандинавських державах за минулий рік помітно посилювалася тенденція до взаємного наближення. Тенденція та перестрашила сусідні совіти, і большевицька преса уже кричить на гвалт про утворення скандинавської анти-совітської збройної ліги, на чолі із шведським королем. До тої Ліги мають, на думку Москви, ввійти крім Швеції, Данія, Норвегія, Фінляндія, Естонія та Латвія.

Для ССРСР минулий рік, з середини, був роком занепаду, фінансового та економічного знесилення, державного розкладу і одночасно — нелюдського терору, спрямованого на всі верстви народів, на все громадянство московського царства, а особливо — на Україну, бо на нашій батьківщині большевики загрожені зараз найбільше. На зовень цей рік характеризується поступовою політичною ізоляцією ССРСР в цілому світі. Надходить наче час моральної блокади цієї держави з боку європейського людства. Бо навіть єдиний совітський друг — Німеччина, і та після історії з німецькими колоністами, що втікають зараз світ за очі з ССРСР, зачинає відчувати справжню оскомину од свого доволітнього приятельства з дикунською Москвою. Не допомогло совітам відтворення дипломатичних зносин з Англією бо вже сьогодні наче то видно на обзорі близький їх кінець. Не дала користи й перемога над китайцями в Манджурії, бо реальних наслідків од того немає ніяких, а порушення пакту Келого підсилила недобрі почуття світових держав проти ССРСР. Крок за кроком ідуть большевики на зустріч своєї загибелі, і може, дасть Бог, поточний рік буде останнім роком їх нечистого існування.

Сполучені Штати Північної Америки не належать до європейських держав, але їх значіння для Європи незрівняне, бо продовжують вони її діло по-за океаном, не перериваючи своїх зв'язків із своєю старою батьківщиною. У Штатах за минулий рік сталася зміна президента. Місце невіразного неозначеного «стропроцентного американця» Куліджа заступив талановитий енергійний активний «європесць» Гувер. Поява цієї людини в Білому Домі означила собою ствердження політичної й фінансової переваги Штатів на американському суходолі, наближення до Англії, утворення шляхів до співробітництва цих двох найбільших світових держав, що в наслідок може дати гегемонію англо-саксонської раси на цілому світі. Але все те — в майбутньому. На сьогодні важливе лише те, що Сполучені Штати все більше та більше підходять до європейських справ, з інтересом слідкуючи за їх перебігом. Одним із проявів того зацікавлення являється і відомий проєкт біля сен. Копелянда про необхідність визнання *de jure* Української Народньої Республіки.

Для нас українців тим білем закінчений минулий 1929 рік, під його знаком добрим зачинаємо ми новий період часу.

Observer.

Чевоний терор на Україні.

Протест „Української Громади“ в Білгороді

«Українська Громада» в Білгороді, заслухавши повідомлення про становище на Совітській Україні, приєднується до протесту та обурення проти розшалілого червоного терору, що поклав собі за мету знищити кращих синів Українського Народу. Протестуючи перед цілим культурним світом проти нелюдських знущань над нашими братами «Українська Громада» у Білгороді одночасно осуджує рабське підлизування деяких одиниць, які за «всесильного долара» зійшли з національного шляху і б'ють поклони перед окривавленими ченістами.

Відаючи глибоку пошану всім мученикам за блакитно-жовтий прапор «Українська Громада» в Білгороді надсилає свій щирий привіт борцям за

волю Батьківщини та вірить, що ті звірства, які відбуваються зараз на Україні, є вияв безсилої агонії червоних катів та що вже близький час нового воскресіння Великої Соборної України.

Протест Української Громади у Вел. Бечкерек (Югославія).

Українська Громада в м. Великий Бечкерек на загальних Зборах 26. XII 1929 року ухвалила наступні резолюції:

1) Як найрішучіше протестує проти большевицько-червоно-московського терору на Великій Україні, арештовань та знущання над українськими вченими, робітниками, інтелігенцією та селянством та проти намагань червоного окупанта згнобити наш національний рух.

2) П'ятнує та найгостріше осуджує всіх українців москвофільського та радянськостіського напрямку, яко негідних вирождів української нації, які своєю зрадницькою роботою підтримують ненависних окупантів, метою яких є знищення всього національно-українського.

3) Вітає й підтримує протест всіх українських інституцій та Громад
Микола Мельничук (-) Голова.

Третєвич (-) секретарь

Протест Української колонії Слоніського повіту в Польщі.

Українська колонія з усією рішучістю осуджує комуністичний рѣжим на Великій Україні, з окрема ж протестує перед цілим культурним світом проти червоного наступу московських катів на український національний рух, арештувань української інтелігенції, селян та робітників.

Ми, українська колонія, об'єднана в Слоніському повіті, що перебуваємо за межами рідної батьківщини, посидасмо своє гаряче співчуття землякам, братам нашим, що гинуть по в'язницях.

23 грудня 1929 р.

Протест Української Громади в Монтро (Франція).

На загальних зборах 1 січня с. р. зібрані громадяне, ознайомившись із станом українського населення під окупаціями, а особливо на Великій Україні, винесли рішучу резолюцію протесту проти окупації українських територій, а особливо проти арештів та переслідувань большевицьких скерованих проти визначних діячів українського народу. Одночасно Президія Громади закликає українців, в цю тяжку і відповідальну хвилину, до єдності і об'єднання. Резолюцію підписали Малярчук — голова, Шуплак — заступник та Кривий — секретарь.

З широкого світу.

— Італійський бюджет на рік 1930-31 запроєктовано в сумі прибутків 19.348.000.000, видатків — 19.085.000.000 лір.

— 30 грудня м. р. президент Французької республіки по встановленому звичаєві влаштував в своєму палаці дітям-школярам ялинку: подарунки дітям роздавав сам президент Думерг.

— 22 грудня в Хабаровську було підписано китайсько-большевицький протокол урегулювання манджурського конфлікту.

— Сербська поліція арештувала лідера хорватських націоналістів Мачека.

— Помер відомий американський фізик проф. Чикагського університету Міхельсон.

— Австрійський прем'єр-міністр Шобер в січні має зробити візиту німецькому урядові.

Хроніка.

3 Великої України.

— Вивчення життя Коцюбинського. Центральна архивна Управа запропонувала всім окружним архивам виявити всі матеріяли, що стосуються життя та діяльності Коцюбинського, для складення покажчика цих матеріялів («Ком». ч. 294 з 17. XII).

— Прискорена підготовка фахівців. Колегія Наркомосвіти сов. України визнала, що надалі шкільний рік по високих школах буде починатися з травня місяця, а не з осені. Тіж високі школи, які підготовляють найпотрібніших зараз фахівців, почнуть свій слідуочий рік уже навіть тепер, з січня місяця. Крім того термін навчання скорочено з 4 на 3 роки. Лекцій на день буде 6, по 50 хвилин кожна; робота по лабораторіях буде провадитися 7 год. денно («Ком». ч. 306 з 29. XII).

— Антирелігійна демонстрація дітей. 25 грудня відбулася в Києві загально-міська антирелігійна демонстрація дітей від 10 до 16 років з гаслами: «Не дамо нищити молодий ліс. Виведемо ялинку з наших приміщень», «Дамо рішучий опір нашому класовому ворогові — попівству», «Ми вимагаємо закрити церкви, костели, синагоги й віддати ці приміщення під дитячі клуби, майстерні та бібліотеки», «Релігія заважає будувати соціалізм», «Геть релігію з нашого шляху», «Батьку, не святкуй Різдва, йде працювати на індустріалізацію СССР», «У дні Різдва не покінемо шкільних лав». («Пр. Пр». ч. 297 з 25. XII).

— Антирелігійний наступ. Перед Різдвяними святами посилювся був совітський похід проти релігії. По всій Україні організували більшовики протирелігійні зібрання та походи («Ком». ч. 299 з 27. XII).

— Підчас Різдвяних свят улаштовано було в Києві два антирелігійних вечори. Там же організовано переїздну антирелігійну виставку («Пр. Пр». ч. 297 з 25. XII).

— Комісія з представників Всеукр. Академії Наук, музею мистецтва, адміністративного відділу Окрвиконкома та инш. закінчили прийняття Володимирського собору. Золоті й срібні речі, як рівно ж бронза й мідь — забрані з собору («Пр. Пр.» ч. 297 з 25. XII).

— З Володимирського собору 21 грудня м. р. скинуто на землю великого дзвона, що важить 300 пудів. Для цього було розширено вікно дзвіниці й збито край стінки. Дзвона на місці розбито й відвезено на Червонопрапорний завод на метал («Пр. Пр». ч. 295 з 22. XII)

— В Києві розбирають дзвіниці Трьохсвятительської церкви.

— ВУЦВК остаточно затвердив рішення про закриття Лаври. — За останній час на Луганщині закрито 18 церков, синагог та костелів («Ком». ч. 303 з 26. XII).

— Президія Київського Окрвиконкому ухвалила закрити церкву в селі Демидово й передати її під сільбуд («Пр. Пр». ч. 298 з 26. XII).

— Бойкот релігійної літератури. Совіт окружної контори зв'язку Прилуччини ухвалив не пересилати поштою релігійну літературу та ікони («Ком». ч. 296 з 19. XII).

— Поширення дифтерити. В Київі поширилася епідемія дифтерити (обклад). В жовтні місяці в місті було 189 захворювань, в листопаді уже — 206 («Пр. Пр.», ч. 301 з 29. XII).

— Колективізація Одещини. Для проведення підготовчої роботи щодо суцільної колективізації Одеської округи — з Одеси на села виїзжали спеціальні робітничі бригади («Ком.», ч. 302 з 25. XII).

— Норма хліба для робітників. Для робітників з 1 січня можна буде купити по картках хліба 800 гр. на день та по 400 гр. для членів їх родин («Ком.», ч. 306 з 29. XII).

— Українізація. Виявляється, що в совітських партійних осередках та установах на Київщині комуністи гірше українізуються, ніж непартійні. По «Будинку Трестів», напр. відсоток службовців, що володіють українською мовою на 1 та 2 категорії становить 71 відс., а серед комуністів цей відсоток становить лише 45, у комсомольців — 46.

Ще гірша справа стоїть в торговельних установах. Непартійні на Петрівці, наприклад, українізовані на 63 відс., а комуністи — на 27 відс. Говорять на своїх зборах комуністи, за дуже рідкими винятками, по російськи. Місцеві комітети комуністичні листуються здебільшого російською мовою й приклад в цьому подають вищі совітські установи на Україні («Пр. Пр.», ч. 300. з 28. XII).

— Ростріли. Сесія окружного суду в с. Сокиринцях, Сріблянського району на Прилуччині засудила до стріли тринадцять душ, яких обвинувачено у створенні «петлюрівсько-глітайської організації», яка мала ніби «павалити совітську владу через збройне повстання». На чолі цієї організації стояв український старшина («Ком.», ч. 296 з 19. XII).

— Виїзна сесія Харківського окружного суду в Колонтаєві засудила до стріли селян Биле-

ва, Собка й братів Грічко за підпади господарств «активістів» в селі Колонтаєві Краснокутського району («Ком.», ч. 302 з 25. XII).

— Виїзна сесія Волинського округу в с. Черняхіві засудила селян Буната та Клайна до 6 років ув'язнення з суворою ізоляцією та висланням за межі Волинської, та Київської округ після відбуття кари — за підпал хати сільської активістки члена ВУЦВК Добровської («Ком.», ч. 301 з 24. XII).

— Селянський терор В селі Наказному Пилипівського району на Бердичівщині забили комсомольця селянка газети «Радянське Село» («Ком.», ч. 298 з 21. XII).

— Після замаху на голову сільради в селі Розумівці на Запоріжжю відкрито большевиками селянську організацію, яка підтримувала заходи совітської влади на селі та переводила терористичні акти. Всіх учасників організації заарештовано («Ком.», ч. 306 з 29. XII).

— Хліб селяне ховають в землю. На Ішенківських хуторах на Херсонщині у селянина Кальченкова у 8 ямах виявлено 150 центнарів закопаного хліба, який відібрано («Ком.», ч. 301 з 24. XII).

— Совітський п'ятилітній план розвитку господарства провалюється. Підприємства не виконують навіть приблизно їх завдань. В Київі, наприклад, відстають найбільше завод «Фізико-Хемік», та фабрики «Київ-Взуття» та «Київ-Трикотаж». При цьому на більшості заводів кількістю робочої сили навіть перевищує передбачені планом розміри. Трамвайні майстерні в Київі недовиконали програми в жовтні та листопаді на 20 відс., завод «Більшовик» в жовтні недовиконав завдання на 37 відс. («Ком.», ч. 298 з 21. XII).

— За 20 днів грудня Донецький басейн недовиконав програму на 131.000 тон вугілля («Ком.», ч. 299 з 22. XII).

— В першому кварталі біжучо-

о господарського року програми лісних заготовок на Україні виконано лише на 70 відс. («Изв». ч. 311 з 31. XII).

-- 31 відс. браку. Останнім часом на заводі ім. Марті в Миколаїві кількість браку в мідно-ливарному цеху збільшилося до 31 відс. Наслідком великого браку та простоїв продукція на багатьох заводах виходить дуже дорогою («Ком». ч. 301 з 24. XII.)

--- Немає теплого одягу для робітників. — До сімї большевики в Донецькому басейні не підготувалися. Через брак спеціального одягу для робітників по копальнях «Паркомуни», напр., не виходять на роботу цілі зміни. На Хрустальній рудні також бракує спеціального одягу.

— По копальнях Артемівщини не вистачає ламп. Особливо брак ламп відчувається на газових шахтах, де потребу в акумуляторних лампах задоволено лише на 64 від. Крім того, акумулятори не мають достатньої кількості запасових частин. Виявлено ряд випадків неправильного використання ламп «Вольта». Ці лампи робітники забирають часто додому.

— На українських підприємствах гірничої, хемічної й будівельної промисловості бракує теплого одягу для робітників на зиму. Для робітників тресту Донвугіль за перший квартал біжучого року по плану мусіли доставити 70 відс. необхідного теплого спеціального одягу, а дістали робітники тільки 25 відс. («Изв». ч. 309 з 29. XII).

— С о в і т с ь к и й о д я г . Облід харківських швалень виявив, що совітські фабрики готового одягу негосподарно поводяться з матеріялом, іноді навіть псують його. Часто виробляють «піджакки» в яких поли й рукави зроблено з різних матеріялів і за різними фасонами. Верхній одяг шиться дуже неохайно. На дорогих пальто дається погану підшивку, тоді як на дешевих ставлять шовкову підшивку й хутро «під котика». На чоловічих пальто неправильно пришивають рукава, роблять над-

звичайно широку спину, вузькі груди і т. д.

На складах одяг не зберігають, а псують. Звалюють його до купи й по цих купах ходять робітники. Підчас навантаження одягу на підводи, робітники утоплюють його ногами («Ком». ч. 295 з 18. XII).

— З г о р і л о д в і ф а б р и к и . В Запоріжжі з невідомих причин згоріла мебльова фабрика ім. Десятиліття Жовтневої Революції. Згоріла також контора та склади фабрики та сусідня фабрика ім. Войкова («Ком». ч. 306 з 29. XII).

— С о в і т с ь к и й р о б і т н и ч и й к л у б . В Києві відремонтовано робітничий клуб заводу «Більшовик». «Скрізь видно, — як пише совітська газета, — турботливо хазяйську руку. У клубі чисто, ясно, тепло й... порожньо. У той час, коли ми скаржимося, що бракує культурних установ, мріємо про палаци культури, ми не можемо заповнити навіть невеличкої залі на 200 душ. Коли не лічити вечорів з танками, то клуб здебільшого буває порожній. Тільки 5-6 постійних гостей похмуру брєдять порожніми коридарами». («Пр. Пр». ч. 297 з 25. XII).

— Н а с а д ж е н н я д е р е в у Х а р ь к о в і . В Харкові насаджено сади-парки на Рубанівці (Холодна Гора), біля селищ «Червоний жовтень» та «Комінтерн» на Павловій дачі. Біля Харківського паровозобудівельного заводу засаджено парк на 20 гектарах. Також засаджено значну частину майдану Повстання (кол. Кінний). Новий сквер утворено на Уткиній горі. Насаджено дерева на 6 набережних та по 22 вулицях. Продовжено до кінця міської межі Володарський та Корсиківський бульвар, утворено овий бульвар на Конюшенній вулиці, обсаджено деревами Білгородське шосе.

Всього засаджено 82 гект. а лінія вулично-бульварних саджень перевищує 100 кіломет. («Ком». ч. 301 з 24. XII).

— Дніпро замсрз. 21 грудня на Дніпрі припинено рух пароплавів («Пр. Пр». ч. 296 з 24. XII).

З життя укр еміграції.

У Франції.

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри. За місяць грудень Бібліотека одержала: книжок 146 прим., журналів та газет 48 чисел і мап та малюнків 8.

Книги одержано від н.п.: Полк. В. Філонович (Прага) — 50 пр., Полк. Нетреба (Оден-ле-Тін) — 14 чисел рідких нині еміграційних видань, панна Вухтерова (чешка з Праги) — 5 пр., Укр. Громадський Видвничий Фонд (Прага) — 66 пр., Вид-во Червона Калина (Львів) — 11 пр. своїх останніх видань, п. Кастаньє (Париж) — 8 книг франц. мовою та 7 мап, Дм. Геродт (Румунія) — 24 чч. румунських газет з українською, книгарня при «Тризубі» (Париж) — 5 книг, Студ. Попович (Париж) — 8 чч. різних журналів, Т-во Прихильників книги (Прага) 2 чч. Книгелюба, П. Йосипович подарував найденій ним у букіністів офорт праці Верне «Мазепа переслідуваний вовками» (оригінал в музеї в Авіньоні) — Всім жертводавцям Рада Бібліотеки висловлює щире подяку.

В грудні місяці Бібліотеку відвідало 108 осіб.

На другий рік свого існування Бібліотека перейшла з 65 абонентами.

Останніми днями Бібліотека придбала 20 книжок творів наших класиків, видання Т-ва Просвіта «Руска письменність»: Куліш, Квітка Основ'яненко, Руданський, Воробкевич, Метлинський, Костомаров, Стороженко, Нечуй-Левицький та ин.

До Бібліотеки вступили цими днями — 100 фр., од редакції «Тризуба» та 100 фр. — од В. Прокоповича замість вінка на домовину доктора Є. Луцкаевича.

— В Головній Еміграційній Раді. 2 січня 1930 року відбулося чергове засідання Гол. Емігр. Ради., на якому було прийнято до відома: 1) стан справи протесту проти арештів на Україні, 2) заходи щодо визнання Лігою Націй української еміграції, 3) вирішено звернутися до укр. еміграції з пропозицією надіслати сенаторові Коллендові адреси з подякою за його виступ в американському сенаті, 4) обмірковано фінансовий стан Президії Гол. Емігр. Ради і міри до його поліпшення.

В біжучих справах Президія Гол. Ради обіймалася по докладу секретаріату з різними біжучими питаннями другорядного порядку.

— В Генеральній Раді Союзу Українських Емігрантських Організацій у Франції. 23. XII відбулося чергове засідання Генеральної Ради. По докладу секретаріату прийнято до відома інформації з Коломбелі, з Кресоу про святкування річниці Базару, з Ліону про збір грошей на інвалідів, з Парижу про відбуття протестаційного віча проти арештів на Вел. Україні, з Шато-де-ля-Форе і т. д. Далі Ген. Рада затвердила по докладу скарбника спис боржників на 1930 рік, постановила звернутися до Місії УНР з проханням вдатися до французького й польського урядів, які в цей час ведуть переговори про складення конвенції на в'їзд робітників з Польщі до Франції в 1930 р., щоб було гарантовано певну кількість контрактів і українським емігрантам в Польщі.

В справі роз'їздив постановляється командирувати до Шалету одного з членів Ген. Ради на Святвечір і на ялинку, яку улаштує Українська Громада в Шалеті.

Прийнято до відома розпочаття Паризького Громад. діяльності, направлено на зближення з кавказською еміграцією.

Заслухано звіт Голови Ради про працю Шкільної Підкомісії, яка, між иним, цими днями, передає свої справи з своїми побажаннями Високому Комісарові Ліги Націй.

Дальше обслідування допомоги в шкільній справі еміграції має перевести вже Високий Комісар шляхом своєї анкети, яку буде розіслано всім біженецьким організаціям.

В біжучих справа Ген. Рада обговорила ще справу бюлетенів, справу погодження з ревізійною комісією відносно терміну ревізії і т. и.

— Ялинка для дітей в Парижі. 4 січня 1930 року в Парижі влаштовано було організацією Українського Пласту ялинку для дітей. Чимала кількість українських дітей, що перебувають в Парижі, зібралися в салі на Авеню де Монтеспан, де відбувалася ялинка. Влаштовано було її добре. Дитячі забави та роздача подарунків, цього року, правда, скромних, зайняла дітей, що не хотіли розходитися ще довго після ялинки.

— Вечірка-баль Української Об'єднаної Громади в Парижі. Того ж числа після ялинки в тому ж помешканню відбулася вечірка-баль Громади. Вечірка пройшла дуже добре, весело й приємно. Сімейний характер її привабив досить велику кількість людей, навіть і не членів Громади. Було багато гостей чужинців, а серед них п. п. Алі Мардан бей Топчибаші, голова азербейджанського правительства, з цілою своєю родиною, А. Чхенкелі з дружиною, міністр Грузії в Парижі, князь Вачнадзе, Еліхоті, від Північного Кавказу та багато молоді. Під час танців горці і грузини протанцювали дуже гарно лезгинку, що страшенно подобалася присутнім. Наші українці відповіли майстерним гопаком, який впав до вподоби. Складений експромтом хор виконав кілька колядок в той час, як запалено було ялинку. Виступали з окремими сольними номерами п. О. Чехівський та Литвиненко, а пізніше і пані Каленська. За роялем був П. А. Чехівський. Виконавці що мали великий успіх, присутні нагородили рясними оплесками.

Вечірка затяглася аж до ранку,

і не хотілося розходитися, до того гарний був утворений настрій.

— Ялинка для дітей та спільна вечеря свята у Ліоні. 24 грудня Жіночий Український Гурток влаштував ялинку для дітей, а після неї спільну свята вечерю. Зібралося до 50 чоловік. З промовама виступили голова жіночого гуртка пані Багинська, п. п. Лівертовський та Гуля. Зачитали привітання від Військового з'їзду та виголосили славу голові Військового товариства ген. О. Удовиченкові. А далі за вечерею потекли розмови, спомини. Заспівали колядок, пісень. Тепло і приємно провели громадяне вечір за спільною вечерею, об'єднавшись до гурту в твердій вірі, що недалекий той час, коли зустрічатимуть Різдво на Україні.

Треба одзначити, як приємне явище — повстання жіночого гуртка в Ліоні, що внесло живу струю в життя української колонії і що об'єднало навколо себе громадян, які з таким трудом гуртуються.

В Польщі

— Стипендія імені доктора Є. Лукасевича. Нам подають до відома з Варшави, що в колах приятелів покійного доктора Є. Лукасевича виникла думка зібрати кошти для заснування стипендії його імені в Подебрадській, Господарській Академії.

— Подяка сенаторові Копеляндові. Головна Управа Українського Центрального Комітету у Польщі вислала сенаторові Копеляндові телеграму, в якій висловлює йому подяку за його діяльність, скеровану до визнання незалежності України Сполученими Штатами Північної Америки.

— Напередодні відкриття Відділу УЦК у Варшаві. Головна Управа УЦК в Польщі приступила до підготовчої праці по організації Відділу УЦК у Варшаві.

— Подяка Головній Управі УЦК. Управа Української Студентської Громади у Варшаві, перейшовши до нового помешкання, яке одержала від Т-ва Допомоги Українським Студентам у Варшаві, зложила Головній Управі УЦК подяку за те, що на протязі майже 8 літ давала до розпорядимости Громади своє помешкання.

— Десять відсотків від вступів з членських внесків Головній Еміграційній Раді. Головна Управа УЦК постановила вислати Головній Еміграційній Раді 10 відс. відчислень від членських внесків, що поступили до Головної Управи УЦК протягом 1929 року.

— На ялинку для дітей. Головна Управа УЦК уділила допомогу на організацію ялинки для дітей наступним організаціям: Союзу жінок-українок в Польщі — 50 зл., Правління Української Станції в Каліші — 50 зл., відділам УЦК в Гайнівці — 30 зл., в Плотичці — 25 зл., в Ковлю — 50 зл., в Рейовці — 25 зл., в Стинадкові — 20 зл., в Торуню — 30 зл., і Т-ву допомоги емігрантам з України в Ченстохові — 20 зл.

— Українська дитяча школа у Варшаві. Справою засновання української дитячої школи для підростаючого покоління нашої колонії у Варшаві давно вже турбувалися окремі діячі і організації, але тяжка фінансова ситуація всіх українських організацій у Варшаві і певна розпороченість колонії не дали можливости зреалізувати ці заміри перед тим. Вліті м. р. ініціативна група батьків в порозумінню з Правлінням Українського Клубу у Варшаві постановила в осени м. р. відкрити Українську Дитячу Школу при Українському Клубі у Варшаві.

Потреба цієї школи є велика: Українська колонія у Варшаві згідно з відомостями адміністра-

тивних влад налічує до 700 осіб сталих мешканців, а в цьому числі безперечно є великий відсоток дітей, які не мають тут на чужині своєї рідної школи. Брак цієї останньої серед чужого оточення тягне за собою певні, кожному відомі, негативні наслідки у вихованню українського підростаючого покоління.

Клопотлива праця над організацією школи увінчалася успіхом і 15 листопаду м. р. школу відкрито. До першого організаційного комітету входили: проф. В. Біднов, В. Завадська, інж. О. Ільницький, Л. Лукасевич, С. Лукасевичева, інж. П. Нестеренко, Н. Саліковська та Х. Чайківська. В склад Педагогічної Ради, що складається з учителів і представників від батьків, УЦК і Українського Клубу у Варшаві увійшли ті самі особи з додатком ще й інших. Педагогічна Рада на своєму засіданню 22 листопаду м. р. обрада президію в складі голови — інж. О. Ільницького, скарбника інж. П. Нестеренка і секретаря — Л. Лукасевича.

Школа наразі утримується за копти, зібрані від учнів, у вигляді платні за навчання, яка виносить для нормальної школи 25 зл., для дитячого садку — 15 зл. і для недільних збірних лекцій українознавства — 10 зл. місячно. Діти незаможних батьків від платні за навчання звільнюються за рахунок добровільних пожертв українського громадянства. До цього часу вступили пожертви від бл. пам. д-ра С. Лукасевич — 100 зл. і від інж. П. Нестеренка — 100 зл. Дальші пожертви приймають п. п. Завадська і П. Лукасевич.

Від нового року школа збагатиться новими викладавими годинами — чужоземних мов і руханки. Також від нового року передбачається в школі перехід до навчання що-денного.

Своїм завданням в розвитку школи організатори її мають на меті перетворення її в середню школу (гімназію). Про управління школи зроблено відповідні кроки перед польською владою Українським Центральним Комітетом.

під протекторатом котрого перебуває школа.

— Вшанування пам'яті 359-ти у Холмі. У восьму річницю героїчної смерті 359 лицарів, що загинули від руки червоних катів під Базаром і всіх, що в тім поході склали життя свєє за самостійність України, — заходами Управи відділу у Холмі 22 грудня м. р. було вшановано їх пам'ять.

Панахида і служба Божа відбулися в місцевій св. Іоанно-Богословській церкві. Про панахиду було оголошено в місцевій пресі і оголошеннями розвішеними у місті.

В день панахиди в церкві був вивішений великий білий аркуш папору, на котрому в художній жалібній рямці великими виразними літерами виписано було імена і прізвища 359 героїв.

На панахиді були присутні всі українці-емігранти, що мешкають у Холмі, члени Холмської Громади, Союзу Українок-Емігранток у Польщі, делегат від Рейовецького відділу УЦК і надзвичайно багато людей з м. Холма і околиць. Не всі з них мали можливість протиснутися до церкви і багато стояло на дворі.

Панахиду правили п. от. протоієрей Степан Грушко, п.-от. Яків Кіндзерявий-Пастух, п.-от. Ігор Кілець і о. дякон Антоній Корольчук. Церковним хором керував п. П. Куриленко. Відправа і спів були в українській мові.

Під час панахиди п.-от. Я. Кіндзерявий-Пастух звернувся до присутніх з гарячою промовою, присвяченою цій трагічній події. Не в одного з присутніх на очах блищали сльози, не в одного з них боляче стискалося серце і не одна душа складала присягу йти слідами цих лицарів, що смертю своєю дали приклад найвищого патріотизму і найвищої самопожертви в боротьбі.

В Сербії

— З життя нашої еміграції. Член Українського Товариства в Білгороді п.

В. Вільковський переклав на сербську мову «Олеся» Богд. Лепкого. Книжка вже вийшла з друку. Як зовнішній вигляд так і переклад цілком добрі.

7 грудня Українська «Просвіта» в Новому Саді виставила «Сватання на Гончарівці». Вистава з матеріального і з зовнішнього боку прошла прекрасно.

В Канаді

— Листопадові свята в Канаді. Листопадові свята в Канаді відсвятковано цього року під знаком стрілецьких листопадних роковин. Українська Стрілецька Громада з головним своїм осідком в Вінніпегу пров. Манітоба, та зі своїми гуртками по всіх більших центрах цілої Канади-перший раз цього року занялася устроєнням стрілецьких листопадних роковин, котрі, завдяки її рухливости, відсвятковано дуже величнє. Величнє випали оці свята тому, що молодій стрілецькій організації на терені Канади вдалося втягнути до відсвяткування цих свят майже всі українські товариства, без огляду на їх релігійну або партійну приналежність. В часі обходу листопадних роковин відбулося також святочне наділення Пропам'ятної Воєнної Відзнаки ~~бувшим~~ старшинам і стрільцям Української Армії.

Можна сміло сказати, що цього-річні листопадові роковини були всеукраїнськими святами і цей об'яв належить уважати дуже симпатичним з огляду на розбиття українських сил тут в новій землі, яка сьогодні поміщує таке число українців, що вони с третью з ряду найсильнішою нацією в Канаді.

Рівнож належить повітати явище, що на всіх тих стрілецьких роковинах, було десятки разів з уст бесідників заявлено, що лиш злукою всіх українських працездатних сил, без огляду на бувші кордони, які розбили український нарід, буде можна осягнути нашу найвищу ціль-себто осягнути вільну соборну Українську Державу. Українське ширше громадянст-

во відгукнулося на спробу української стрілецької громади відсвяткувати листопадіві роковини дуже голосно, взяло активну участь при улагоджуванні свят і своєю присутністю на святах зновні дало до розуміння некоторим чинникам, що бажає собі, щоб свята, які відносяться до цілого українського народу були відзначені спільними силами, як для піддержання своєї власної здатності, так і для ідержання свого народнього авторитету перед иншими в родностями Іган ді себо та англійцями, французами і ин.д.

Українська Стрілецька Громада влаштувала свята при допомозі, місцевих українських товариств і організацій у всіх більших центрах, де живуть гуртоише українці, як приміром в Монреалі, Торонті, Віндзор, Вінніпегу, Кенорі, Саскатуні, Ріджайні, Едмонтоні і пр.

Спеціальну увагу заслугусвято в «українській метрополії» в Вінніпегу, в якому взяло участь 17 товариств, а яке відбулося дня 3. листопаду.

Свято складалося з двох частин. По полудні відбулася святотчна академія у вечері святотчний концерт. Академія зачалає вступною промовою, яку вголосив б. сотник УГА В. Косар. По руханкових вправах стрілецтва наступив реферат п. генерала В. Сікевича. Глубоко обдуманий реферат, який представив стан українських армій в часі їх визвольних змагань, по обох боках Збруча, зробив глибоке вражіння на зібране громадянство. Шановний бесідник українського воїна, якому прийшлося воювати не лише з ворогами на зонні, але й з ворогами у середині молодого української держави порівняв з лицарями-фанатиками, котрі не знали стриму у їх боротьбі за добро свого народу. П. генерал В. Сікевич, котрий явився в військовім однострою був в оточенню бувших стрільців

По рефераті приступив п. генерал В. Сікевич до наділу відзнаки. Публіка була одушевлена появою бувшого українського генерала, старшин і козаків а невмовкаючи оплески кожному наділеному

були неначе висказом подяки українського громадянства тим, котрі були в рядах, які захищали українські державу.

Акт наділу П. В. В. п. генералом В. Сікевичем зробив на наділених старшин і стрільців і на инших присутних нестерте вражіння. По вшанованню пам'яті поляглих борців за волю України, Головного Отамана С. Петлюри, старшин і козаків відспівано народній гимн.

А увечері відбувся святотчний концерт, на котрім мав вступне слово Е. Василюшин, голова У.С.Г. в Канаді. Крім декламацій, соло, дуєтів співало пять ріяних хорів. Красота українських співів, рішучо добре ведені хори, прикували як українську, так і англійську публіку. Бурі оплесків давали доказ цьому. Також живі картини уклад: проф. Е. Тузули, до котрих були відспівані відтовідні змістом пісні — зробили своє вражіння і залишили ніколи не забуде вражіння. Кінцеве слово мав п. В. Буряник, бувший член канадійської армії.

Саля, де відбувалося свято, яка поміщує біля 2.000 людей, була за мала. Біля тисячі відійшло домів, не одержавши місця. Представники української преси і англійської були присутні на святах і помістили в своїх часописях статті про свято.

Подібне свято відбулося також в Саскатуні, куди був запрошений п. генерал В. Сікевич. Також і там відбувся наділ відзнакою бувшого стрілецтва.

Здвиги народа українського на кождім з тих тогорічних свят доказали велику пошану і цікавість його до змагань українського стрілецтва-козачтва на далекій чужині. Дух здуки українського вояка і бажання стати собі в пригоді, як колись в часі боїв, бажання бачити себе, говорити, пригадувати собі те, що минуло, вчитися теперішнього, думати, бути готовим на будуче — ось чому рух стрілецький набірася що раз тот ширшого лету на чужині і зискує тим більше прихильників і підпори громадянства, чим лучше воно його пізнає. Бо ідея стрілецька

звучить: плекати традицію українського війська, ширити бажання стати державницьким народом і стати собі і Інвалідам нашим в помічі.

Вислід праці стрілецтва дає поволі свої очі. В українській пресі появилася багато статей, як відгуки останніх свят. Говориться про нову еру серед українців в Канаді, — себ-то про злуку всіх українських сил для праці над приспіненням хвилі визволення всіх земель України, і для створення одної соборної суверенної Української Держави.

Побажаймо стрілецькій праці на вільній американській землі лишь як найліпших і найскорших успіхів для добра всього нашого народу.

Присутній.

В Сполучених Штатах Півн. Америки

— Музична подорож кобзаря В. Ємця в Америці. Артист-кобзарь В. Ємець по приїзді до Америки відбув в присутності музичних критиків закритий концерт. В лютому місяці організується концерт-монстр в одній з найбільших саль Нью-Йорку для американської публіки.

14 грудня на честь п. Ємця в Чикаго відбувся великий громадський обід, в якому взяли участь і представники преси й музичних товариств. Все українське американське громадянство поставилося до п. Ємця дуже симпатично. Большевики ж вирішили чомусь зробити п. Ємцеві конкуренцію. Вони знайшли якихось нікому невідомих 5 душ імпровізованих кобзарів і роблять їм шалену рекламу. Звичайно московські гроші навряд чи допоможуть «кобзарям» з ПІУ, але факт, що і в Америці є «землячки» без «чести й пуття», лишається фактом.

В Бразилії

— З життя української еміграції. Оце оселився в Куритибі, купив кляпот

землі й поставив хату. Почав нове життя. Часто їзжу в гори за 80 кілом. на будівлю нової електровні. Тут працює більше 1000 нашого люду з Галичини, Волині й Холмщини. Роботи нікому не бракує і заробляють нічого собі. Те, що тут мають наші люде, зовсім не схоже на те, що стрінуло кубанців у Перу. Англо-Американська кампанія платить точно, годує добре, відношення людяне. Два роки, як повстала тут на горі за містом коло самої залізниці самітня українська хата. Зараз уже з'явивсь цілий хутір. Умови вигідні: недалеко столичне місто (6 кілом.), трамвай і залізниця, земля купується на сплату. Хутір ми назвали «Вільна Україна». Вивісімо велику дошку з блакитне-жовтими кольорами і напишемо назву, щоб кожний, хто приїздить і проходить знав, що бачив. Малу маємо Україну та свою. Як хто бажає сюди заглянути, просимо. Тут спокійно, москалів немає; хоч би й хотів чоловік полягтися, то нема з ким. Є тут і поляни, але мало і тихі; решта народ все чужий. Кому цікаво знати щось про новий наш край, хай пише, редо відповімо.

За останній час українців в Бразилії збільшилося, вони підросли національно, місцеві люде вже добре нас знають і відрізняють. По школах в Бразилії на нових мапах Україну визначено: уряд Бразилії не мішає українців з другими, як це робиться в Європі. Часопис наш «Хлібороб» після виходу з нього Карманського покращав трохи. Редакторство обняв п. о. Криницький, українець не одного повіту, а цілої України.

В Куритибі є дві Громади: стара імени Т. Шевченка, що існує більше 20 років в самому місті, і нова імени Івана Котляревського, що два роки як повстала, коло Куритиби на хуторі «Нова Україна». Ця остання утворена повою еміграцією, що має більше національного запалу і енергії. Бракує нам тут книжок, нот, журналів. Гроші маємо, а дістати нічого не можемо. Тих 40 душ емігрантів, що вихали сюди з Європи в 1926 році всі улаштувалися. Клімат тут добрий, як наш. Штати Сан-

Наоло, Парана, Сан-Катарина і Ріо-Гранде цілком здорові. На яких би умовах сюди людина не яких би умовах сюди людина не роботу до сподоби. Пересовування тут вільне, уряд дуже стежить за тим, щоб не було утисків з боку господарів і такого явища, щоб господар не заплатив, не чути. Дуже б нам здалося тут диригент хору і режисер, бо є кому співати і ставити вистави, але нема вмілої руки, яка б все упорядкувала і справляла.

З листопаду Українська Громада імени Ів. Котляревського справляла листопадове свято. Все громадянство, зібране в домі Громади, пройшло походом до церкви, в церкві поклали квіти і вінки. Після служби Божоїп. -отець сказав чуле слово, закликав до єдності всіх врих українських дітей. Церква всіх не могла умістити. Після полудня в Домі Громади відбувся реферат і концерт з хоровими і сольовими співахи та декламаціями.

Отже то наше не зле життя тут. А все ж не забуваємо про Україну соборну, велику й незалежну.

Лист з Туркестану

У нашому великому місті багато українців, особливо червоноармійців. які дуже невдоволені, що їх висилають з України сюди. Невдоволення, розуміється, ховається, бо ППУ має всюди вуха й очі, але був один момент коли думали, що виступимо: це тоді саме, як загострилися відносини з Китаєм і почала ходити чутка, що нас відправляють на війну. Залізничники, на своїх зборах між іншим постановили саботувати війну з Китаєм, коли б вона була оповіщена і затримати перевезення військових транспортів. Тепер це все пройшло і на поверхні ніби спокійно, але в глибині ждемо лише випадку, до далі терпіти нема змоги. Українська література до нас доходить, але ми з нею дуже обережні, бо тут навіть за совітську літературу беруть під підозріння. А потім поспробуй вибратися. З туркестанцями зв'язку не маємо, бо за ним добре сліdkують, але коли б було якесь серйозне заво-

рушення, то спільну мову знайдемо, хоч би через те, що і їм, і нам большевики осточортіли. Справа харчова в Туркестані стоїть зле, особливо в містах. На папері с все, а на ділі нічого дістати не можна. Годують большевики в першу чергу лише комуністів і ППУ та ще більше - менше червоноармійців, про респіту не турбуються. Якось виживе.

З України листів приходить мало, бо деякі ППУ лишає собі, а частину просто палять, щоб червоноармійці менше читали, що з дому йшуть...

Бібліографія

Abhandlungen des Ukrainischen Wissenschaftlichen Institutes in Berlin. Band II. Walter de Gruyter und C. Berlin und Leipzig, 1929. Ст. 117 in 8.º (Записки Українського Наукового Інституту в Берліні, т. II).

Приємний подарунок на Різдво зробив нашому громадянству Український Науковий Інститут в Берліні, випустивши в світ другий том своїх «Записок». Зовнішнє видання бездоганне: солідний вигляд, добрий папір, чистий друк, уважна коректа, чепурні ілюстрації — так уміють видавати в Німеччині.

Нема, звичайно, змоги спинитися в короткій журнальній замітці на докладному розгляді цікавих і цінних статей «Записок», що належать перу старих і заслужених чи молодих українських учених чи освітлюють різні сторони нашого минулого і сучасного. Самий перелік того, що надруковано в цьому томі, дає вже уяву про різноманітність матеріялу та значіння тем в ньому зачеплених чи висвітлених. Ось зміст книжки: Савицький П. Степова культура на терені теперішньої України. Мірчук І. — Толстой і Скворода — два національні типи. Чижевський Д. — Відродження і українське духовне життя: Смоль Стоцький С. — Україна в російській літературі. Залозецький В. — Барокова архітектура з особливим оглядом на Україну. Старосольський В. —

Богдан Кістяківський і російська соціологічна думка. Левинський В. — Народ, нація, національність. Розово-історичні зауваження до виспелення суті поняття. Лебідь-Юрчик Х. — Перший український державний бюджет на рік 1918.

Цікаво складено відділ бібліографії, де знаходимо багато заміток і кілька ґрунтовних критичних оцінок новин наукової літератури, як от наприклад проф. Д. Дорошенка.

З різних ділянок життя людського беруть свої теми автори, з різних поглядів — археологічного, філософичного, літературного, мистецького, соціологічного, економічного — підходять вони до розроблення питання, яке трактують, та втім єсть одне, що об'єднує всю книжку: це самостійність української нації у всіх царинах життя.

Чужинцеві книга дасть багато для ознайомлення з Україною. Багато цікавого і нового знайде в ній і український читач.

Перший том «Записок», з'явився р. 1928. Рік 1929 приніс нам том другий. Можемо тільки побажати, щоб і надалі «Записки» виходили регулярно.

Не можемо утриматися на прикінці ще від одного побажання, що його не раз вже висловлювано на сторінках «Тризуба». А саме, щоб вслід за Прагою та Берліном нарешті вирости і в інших столицях Європи осередки постійні української наукової роботи. Видання наукові про Україну європейськими мовами — потреба дня. Вони конечні й корисні не тільки для нас, а в першу чергу і для самого Заходу. С. Ч.

— «Дівчина з ведмедиком». В. Домонтович. Світське видання.

Книжка написана цікаво, через те можна про неї говорити.

Головні дієві особи симпатичні й хоч не нові, та підновлені. Алі, саме цікаве те, що цей совдепський роман і по формі вислову, і по змісту — буржуазний. Психичні переживання героїв цілком відокремлені від життя загалом, замкнені в привілейованій верстві суспільства; герої — українці, втіснені в чужинську московську упривілейовану родину, де обігрівся і росквітнув в сприятливих умовах. Він з насолодою відчуває естетичний бік того панського життя після свого брудного злиденного. Він смакує кожно дрібничку, розпитує меню своїх обідів і сніданків, своє панське поведження часу і байдушний до довічного лиха.

Вертаючися уночі додому після побачення з своєю героїнею, тепло одягнутий і не голодний, він без уваги минає сліпого, напівзамерзлого хлопчика на вулиці, таку ж замерзлу голодну повію. Йому те не болить.

Його приятель оповідає йому про страшне вбивство молодої жінки власним чоловіком, який не любив її і зробив те через довгий нестерпучий голод, оповідає про загибель того злочинця, що нераз звертався до оповідача з своїми жалгами в пошуканню допомоги.

Молода дівчина нагадує деяких героїнь французьких романів: «elle s'ennuait»... Але є тут і важка драма.

Молода гаряча душа уже висхла в тій моральній пустелі: не має віри, любови, жалости, пошани, сорому... Гадає, що все щастя в якійсь, неясній, для неї самої волі. Прагне тієї волі і шукає її мовби то в нових формах, а в дійсності в зяялених, нікчемних, огидних.

В молоді убита душа людська. Це свідчить роман Домонтовича. Залишилася вона тільки в виключних випадках законсервована з минулих часів. В. В.

Єдина адреса Редакції й Адміністрації

«ТРИЗУБА»

42, Rue Danfert-Rochereau, Paris 5-e.

Для поштових переказів у Франції застається по старому: «Le Trident».

Chèque postal 898. 50. Paris

Лист до редакції

До Редакції Українського часопису «Тризуб» у Парижі.

Якийсь невідомий мені, малороський гурток театральної штуки, влаштувуючи руску й малоросівську театральну виставу, допустився до брехні на мов наймення: мов би то я частинню в тій виставі призначеній на вечір 25 студня 1929 року; прибуток же з оєї вистави призначувався на користь нездібників та каліків з руского війська.

Голосно та привселюдно повідомляю всеньке українське гро-

мадянство, що ні в якому руско-малоросівському товаристві не частинню: на виконання будь якої лицедійности в оголошеному дивовижчі своєї згоди нікому не висловлював і не знав про це нічого.

Про мою частинність у цій виставі було надруковано в руских часописах б р е х л и в о .

Лицедійник Українського театру, початковець Українського письменницького гуртка «Думка» в Парижі.

Тома Явничук.

Париж 3 січня 1930 р.

Зміст

— Париж, неділя, 19 січня 1930 року — ст. 1. — М. Славінський, На теми дня — ст. 2. — О. Л. Д-р Є. К. Лукасевич (некролог) — ст. 7. — В. Прокопович. Доктор (пам'яті Є. К. Лукасевича) — ст. 10. — І. Липовецький. Похорон д-ра Є. Лукасевича — ст. 14. — Observator. З міжнародного життя — ст. 15. — Червоний терор в Україні — ст. 19. — З широкого світу — ст. 20. — Хроніка: З Великої України — ст. 21. — З життя укр. еміграції: у Франції — ст. 24. — В Польщі — ст. 25. — В Сербії — ст. 27. — В Канаді — ст. 27. — В Сполучених Штатах — ст. 29. — В Бразилії — ст. 29. — Лист із Туркестану — ст. 30. — Бібліографія ст. 30. —

Мистецьким Товариством при Українській Громаді в Шалеті

8 лютого 1930 року

виставлено буде в театрі Hutchinson (Везін а Шалет)

..П:О ЩО ТИРСА ШЕЛЕСТИЛА'

трагедію С. Черкасенка на 5 дій.

Нові костюми, й декорації, Режисура - М. Шульги.

Початок о 8 30 вечора. Після вистави танці, пошта, серпантін, конфеті. Буфет. Оркестра «Фамос».

Ціни місцям 8; 7, 6 і 5 фр.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.

Le Gérant: M-me Perdrizet.